

Programkonstruktion

Moment 5 Mera om rekursion

Former av rekursion

- *enkel* rekursion – ett rekursivt anrop.
- *fullständig* rekursion – argumenten (varianten) kan minska olika många steg i det rekursiva anropet.
- *multipl* rekursion – flera rekursiva anrop.
- *ömsesidig* rekursion – flera funktioner anropar *varandra* rekursivt.
- *kapslad* rekursion – rekursiva anrop i argumenten till andra rekursiva anrop.

Obs: Att se varianten som gräns för antalet rekursiva anrop går inte vid multipl eller kapslad rekursion.

Not: Med "flera" rekursiva anrop menas anrop som faktiskt utförs. Om flera anrop finns men är i olika grenar av *if*-uttryck så att bara ett kan utföras vid ett givet tillfälle så är det inte multipl rekursion.

Fakultetsfunktionen

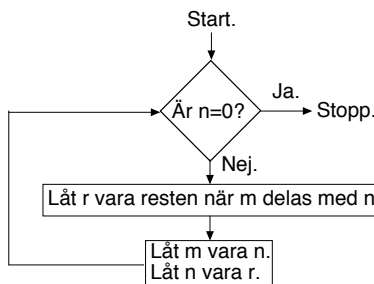
```
(* fact n
  Type: int->int
  Pre: n >= 0
  Post: n-fakultet (n!)
  Ex.: fact 4 = 24
       fact 6 = 720
       fact 12 = 479001600 *)
(* Variant: n *)
fun fact 0 = 1
  | fact n = n*fact(n-1)
```

fact växer fort – fact 13 ger overflow på institutionens maskiner.

Denna typ av rekursion när man har ett rekursivt anrop och varianten minskar ett steg i taget kallas *enkel rekursion*.

Största gemensamma delare (repris!)

Största gemensamma delaren (gcd) till 126 och 168

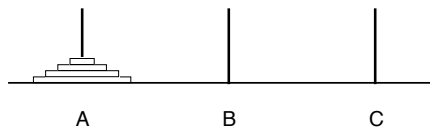
m	n	r
126	168	126
168	126	42
126	42	0
42	0	

gcd i ML (repris!)

```
(* gcd(m,n)
  Type: int*int->int
  Pre: m,n>=0
  Post: Största gemensamma delaren till m och n
  Ex.: gcd(126,168) = 42 *)
(* Variant: n *)
fun gcd(m,0) = m
  | gcd(m,n) = gcd(n, m mod n)
```

Varianten kan minska olika mycket i varje steg – *fullständig* rekursion.

Tornen i Hanoi

Problem: Flytta alla skivor från A till C.

Regler: En skiva i taget får flyttas

Endast den översta skivan får flyttas.

En skiva får bara ligga ovanpå större skivor.

Uppgift: Skriv ett program för att beräkna hur flyttningen skall gå till (givet ett visst antal brickor).

(Ett exempel på ett *planeringsproblem*)

Lösning av Hanoi-problemet

Vi skall flytta n brickor.

Antag att vi vet hur man skall flytta $n-1$ brickor.

- Flytta $n-1$ brickor från A till B (via C).
- Flytta den sista brickan från A till C.
- Flytta $n-1$ brickor från B till C (via A).

Klart!!

När man löser delproblemen är det inte säkert att "till" eller "via"-pinnarna är tomma, men i så fall ligger det större brickor på dem.

Denna lösning ger direkt ett naturligt program i ML.

Observera att lösningen kräver *två* rekursiva anrop (*multipl rekursion*).

PK 2008/09 moment 5

Sida 7

Uppdaterad 2008-10-15

Hanoi-problemet i ML

```
(* hanoi(n,from,via,to)
Type: int*string*string*string->string
Pre: n>=0. from, via och to är olika strängar.
Post: En sträng som beskriver hur man skall
flytta n brickor i Hanoi-spelet från
pinne from till pinne to med hjälp av
pinne via.
Ex.: hanoi(0,"A","B","C") = ""
      hanoi(1,"A","B","C") = "A->C "
      hanoi(2,"A","B","C") = "A->B A->C B->C "
*)
(* Variant: n *)
fun hanoi(0,_,_,_) = ""
  | hanoi(n,from,via,to) =
    hanoi(n-1,from,to,via) ^
    from ^ "->" ^ to ^ " " ^
    hanoi(n-1,via,from,to)
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 8

Uppdaterad 2008-10-15

Mönstermatchning

Problem:

Man vill se om en sträng passar mot ett teckenmönster (*matchar*).

I detta exempel är ett mönster en följd av tecken där

- ? betyder "godtyckligt tecken"
- * betyder "en följd av noll eller flera godtyckliga tecken".

Exempel:

"K*a", "K?ll? Ank?" och "Kalle*" matchar "Kalle Anka"
"K*k", "K?alle Anka" och "???" matchar *inte*.

Skriv en funktion som kan avgöra om ett mönster matchar strängen eller ej!

PK 2008/09 moment 5

Sida 9

Uppdaterad 2008-10-15

Problemuppdelning för matchning

Är mönstret tomt eller ej?

- Ja – då måste strängen också vara tom.
- Nej – dela upp mönstret i första tecken och resten
Välj alternativ beroende på första tecken
 - "?" – matcha resten av strängen med resten av mönstret.
 - "*" – matcha stjärnan (hur?!?)
 - Annat tecken – kolla att strängen börjar med det tecknet och matcha resten av strängen mot resten av mönstret.

PK 2008/09 moment 5

Sida 10

Uppdaterad 2008-10-15

Matcha stjärnan

Stjärnan matchar ett godtyckligt (inkl. 0) antal tecken. Ett mönster som börjar med en stjärna matchar alltså en sträng om *resten* av mönstret matchar strängen med *början* på godtycklig plats.

Man får pröva i början av strängen och sedan pröva ett tecken framåt i taget (*sökning*).

T.ex. sträng: "abcd", mönster "*cd".

Matchar "abcd" mönstret "cd"? Nej.

Matchar "bcd" mönstret "cd"? Nej.

Matchar "cd" mönstret "cd"? Ja!

(Här matchade alltså stjärnan de två tecknen "ab".)

PK 2008/09 moment 5

Sida 11

Uppdaterad 2008-10-15

Problemuppdelning för matchning av stjärna

Har vi provat hela strängen?

- Ja – Mönstret matchar inte
- Nej. Matchar strängen vid given position resten av mönstret?
 - Ja. Klart.
 - Nej. Prova med nästa position.

Nu kan vi skriva kod direkt från problemuppdelningarna!

Vi får en huvudfunktion och en hjälpfunktion.

PK 2008/09 moment 5

Sida 12

Uppdaterad 2008-10-15

Funktionen match

```
(* match(s,pattern)
Type: string*string->bool
Pre: (ingen)
Post: true om s matchar pattern, false annars.
Ex: match("abc","a?c") = true
    match("abc","*c") = true
    match("abc","?c") = false *)
(* Variant: size pattern *)
fun match(s,"") = s = ""
| match(s,pattern) =
  case String.sub(pattern,0) of
    #"*" =>
      matchStar(s,String.substring(pattern,1,
        size pattern-1),
        0)
  | #"?" => s <> "" andalso
    match(String.substring(s,1,size s-1),
      String.substring(pattern,1,size pattern-1))
  | c => s <> "" andalso
    String.sub(s,0) = c andalso
    match(String.substring(s,1,size s-1),
      String.substring(pattern,1,size pattern-1))
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 13

Uppdaterad 2008-10-15

Funktionen matchStar

```
(* matchStar(s,pattern,pos)
Type: string*string*int->bool
Pre: 0<=pos<=size s
Post: sant om s - bortsett från pos (eller
flera) tecken i början - matchar pattern,
false annars.
Ex: matchStar("abcd","cd",0) = true
    matchStar("abcd","cd",3) = false *)
(* Variant: size s - pos *)
and matchStar(s,pattern,pos) =
  pos <= size s andalso
  (match(String.substring(s,pos,size s-pos),
    pattern) orelse
  matchStar(s,pattern,pos+1))
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 14

Uppdaterad 2008-10-15

Testning av match....

Exemplen tidigare ger "typiska fall".

Dessutom, för kodtäckning:

```
match("", "") = true
match("a", "") = false
match("abc", "*bc") = true
match("", "?bc") = false
match("abc", "?bc") = true
match("", "abc") = false
match("xbc", "abc") = false
match("abc", "abc") = true
matchStar("abc", "c", 3) = false
match("bc", "c") = false
matchStar("abc", "c", 1) = true
matchStar("abc", "c", 2) = true
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 15

Uppdaterad 2008-10-15

Testning av match (forts.)....

Dessutom, för gränsfall...

```
match("", "*") = true
match("", "a") = false
match("a", "a*") = true
match("a", "?") = true
match("a", "?a") = false
match("a", "ab") = false
match("ab", "*") = true
match("ab", "*b") = true
match("ab", "a?") = true
match("ab", "?a") = false
match("ab", "aa") = false
match("", "?") = false
match("a", "**") = true
match("a", "*a") = true
match("a", "a?") = false
match("a", "a") = true
match("a", "ba") = false
match("ab", "a*") = true
match("ab", "?") = false
match("ab", "?b") = true
match("ab", "a") = false
match("ab", "ab") = true
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 16

Uppdaterad 2008-10-15

Ömsesidig rekursion

Använd rekursion för att visa om ett naturligt tal är udda eller jämnt.

```
(* even n
Type: int->bool
Pre: n>=0
Post: true om n är jämnt, false annars.
Ex: even 2 = true
    even 3 = false *)
fun even 0 = true
| even n = odd (n-1);
(* odd n
Type: int->bool
Pre: n>=0
Post: true om n är udda, false annars.
Ex: odd 2 = false
    odd 3 = true *)
fun odd 0 = false
| odd n = even (n-1);
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 17

Uppdaterad 2008-10-15

Ömsesidigt rekursion – problem

Programmet ovan fungerar inte direkt i ML – odd används (i even) innan den är definierad. Ömsesidigt rekursiva funktioner måste definieras *tillsammans* med hjälp av and-konstruktionen:

```
- fun even 0 = true
  | even n = odd (n-1)
  and odd 0 = false
  | odd n = even (n-1);
> val even = fn : int -> bool
  val odd = fn : int -> bool
- even 5;
> val it = false : bool
- even 4;
> val it = true : bool
```

Vid ömsesidig rekursion måste ha varianten minska vid varje anrop även om det gäller olika funktioner med olika varianter.

PK 2008/09 moment 5

Sida 18

Uppdaterad 2008-10-15

Kapslad rekursion – välgrundade ordningar

```
(* acker(n,m)
Type: int*int->int
Pre: n,m >= 0
Post: Ackermanns funktion av n och m
Ex: acker(2,2) = 7, acker(3,4) = 125
fun acker(0,m) = m+1
  | acker(n,0) = acker(n-1, 1)
  | acker(n,m) = acker(n-1, acker(n,m-1))
```

Ackermanns funktion terminerar, men det kan inte visas med vår variantteknik. Det går inte att förutse hur många anrop som behövs.

Titta på båda argumenten samtidigt! Under den *välgrundade ordningen* $(n_1, m_1) < (n_2, m_2)$ *omm* (om och endast om) $n_1 < n_2$ eller $n_1 = n_2$ och $m_1 < m_2$ så *minskar* argumenten i varje anrop – varje anrop är ”enklare” så till slut måste man nå basfallet.

PK 2008/09 moment 5

Sida 19

Uppdaterad 2008-10-15

En gåta

Terminerar $foo\ n$ för alla positiva heltal n ?

```
(* foo n
Type: int->int
Pre: n>0 (?!?!?!?)
Post: 1
Ex: foo 4 = 1
      foo 5 = 1 *)
fun foo 1 = 1
  | foo n = if n mod 2 = 0 then
            foo(n div 2)
          else
            foo(3*n+1)

foo 4? 4, 2, 1
foo 5? 5, 16, 8, 4, 2, 1
foo 13? 13, 40, 20, 10, 5, 16, 8, 4, 2, 1
```

Här finns inte ens någon välgrundad ordning (som man känner till)!

PK 2008/09 moment 5

Sida 20

Uppdaterad 2008-10-15

Rekursion är inte alltid direkt tillämplig

Problem: Avgör om n är ett primtal!

```
(* prime n
Type: int->bool
Pre: n>0
Post: true om n är ett primtal, false annars
Ex: prime 4 = false
      prime 5 = true
*)
```

Problemuppdelning?? Kan man avgöra om n är ett primtal

...genom att veta om $n-1$ är ett primtal (enkel rekursion)?

...genom att veta att alla $n' < n$ är primtal (fullständig rekursion)?

n är tydligen *inte rätt* variabel att göra rekursion över, men vad är rätt i så fall?

PK 2008/09 moment 5

Sida 21

Uppdaterad 2008-10-15

Generalisering

Ibland kan man inte lösa ett problem direkt, utan man måste lösa ett *mera allmänt* problem först.

Problem: avgör om n inte är delbart med *något* tal från low till $high$.

```
nodivisors(n,low,high)
Type: int*int*int->bool
Pre: n>0, low>0, low<=high+1
Post: true om n inte är delbart med något tal
      från low till high, false annars.
Ex: nodivisors(4,2,3) = false
      nodivisors(5,2,4) = true
```

$nodivisors$ kan skrivas med rekursion över t.ex. low .

n är ett primtal *omm* (om och endast om) n inte är delbart med något tal utom 1 och sig själv – alltså från 2 till $n-1$.

PK 2008/09 moment 5

Sida 22

Uppdaterad 2008-10-15

Programmet för primtalsbestämning

```
(* nodivisors(n,low,high)
Type: int*int*int->bool
Pre: n>0, low>0, low<=high+1
Post: true om n inte är delbart med något tal
      från low till high, false annars.
Ex: nodivisors(4,2,3) = false
      nodivisors(5,2,4) = true *)
(* Variant: high-low+1 *)
fun nodivisors(n,low,high) =
  low > high orelse
  (n mod low) <> 0 andalso
  nodivisors(n,low+1,high)

(* prime n *)
fun prime n = nodivisors(n,2,n-1)
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 23

Uppdaterad 2008-10-15

En konstruktionsmetodik

Uppgift: Konstruera ett ML-program som beräknar en funktion $f(a, \dots)$ givet en funktionsspecifikation (type, pre, post, ex)

- 1) Bestäm hur funktionen kan beräknas med hjälp av värdet för ”enklare” indata. Välj argumentet att göra rekursion över. Det kommer också att behövas fallanalys över detta.
- 2) Bestäm rekursionsvarianten och dokumentera den.
- 3) Ev. skriv defensiv kod för fall när rekursionsargumentet inte uppfyller förvillkoret.
- 4) Skriv kod för basfallet (fallen) *utan* att använda rekursion.
- 5) Skriv kod för det allmänna fallet. Använd resultatet från rekursiva anrop (med enklare indata) för att beräkna funktionsvärdet. *Kontrollera* för de rekursiva anropen att varianten minskar och att förvillkoret är uppfyllt!

PK 2008/09 moment 5

Sida 24

Uppdaterad 2008-10-15

Introduktion till komplexitet

Antalet beräkningssteg för rekursiva program varierar med indata. I princip krävs flera steg när indata är "större", men *hur många fler?*

Ex: `sumUpTo n` adderar heltal från 0 till n . Antalet steg är direkt proportionellt mot n – blir n dubbelt så stor blir antal beräkningssteg dubbelt så stort. (Tids)komplexitet: $O(n)$. *Linjär tid.*

Ex: `hanoi(n, from, via, to)` som löser Hanoi-spelet. För att beräkna `hanoi` för ett bestämt n , så måste `hanoi` anropas *två gånger* för $n-1$. En ökning av n med 1 ger alltså en *fördubbling* av antalet beräkningssteg. (Tids)komplexitet $O(2^n)$. *Exponentiell tid.*

Skriv inte program så att komplexiteten blir onödigt stor! Program med exponentiell tidskomplexitet är *oftast* praktiskt oanvändbara.

PK 2008/09 moment 5

Sida 25

Uppdaterad 2008-10-15

Minneskomplexitet

Även minnesåtgången varierar i allmänhet med indata.

Ex: iterativ `sumUpTo n` har en minnesåtgång som är konstant (oberoende av n). Minneskomplexitet $O(1)$. *Konstant minne.*

Ex: (icke svans-)rekursiv `sumUpTo n` har en minnesåtgång som är linjär (i n). Minneskomplexitet $O(n)$. *Linjärt minne.*

Minneskomplexiteten kan aldrig bli större än tidskomplexiteten? Varför?

PK 2008/09 moment 5

Sida 26

Uppdaterad 2008-10-15

Exponentiering

Problem: Beräkna x^n , där x är ett flyttal och n ett naturligt tal.

```
(* expo(x,n)
   Type: real*int->real
   Pre: n>=0
   Post: x upphöjd till n
   Ex: expo(2.0,4) = 16.0
*)
(* Variant: n *)
fun expo(x,0) = 1.0
  | expo(x,n) = x*expo(x,n-1)
```

Komplexiteten är linjär – $O(n)$.

PK 2008/09 moment 5

Sida 27

Uppdaterad 2008-10-15

Val av algoritm påverkar komplexiteten

$x^n = x^{n \text{ div } 2} \cdot x^{n \text{ div } 2}$ om n är jämn
 $x^n = x^{n \text{ div } 2} \cdot x^{n \text{ div } 2} \cdot x$ om n är udda.

```
fun square x:real = x*x;
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    square(fastexpo(x, n div 2)) *
    (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
```

`fastexpo` har samma funktionspecifikation (bortsett från funktionsnamnet) och rekursionsvariant som `expo` har.

Vid varje rekursivt anrop blir n ungefär hälften så stor.

Om antalet anrop blir i , så var från början $n \approx 2^i$, alltså $i \approx \log_2 n$

Komplexiteten är *logaritmisk* – $O(\log n)$.

PK 2008/09 moment 5

Sida 28

Uppdaterad 2008-10-15

Lokala deklARATIONER

Man kan låta deklARATIONER gälla endast inuti ett uttryck.

```
let
  deklarationer...
in
  uttryck
end
```

är självt ett uttryck där räckvidden för de angivna deklARATIONERNA endast går till slutet av `let`-uttrycket.

```
let
  val x = 3
  val y = 2
in
  x+y
end
```

...beräknas till 5. Definitionerna av x och y är *lokala* i `let`-uttrycket.

PK 2008/09 moment 5

Sida 29

Uppdaterad 2008-10-15

En användning av lokala deklARATIONER

```
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    square(fastexpo(x, n div 2)) *
    (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
```

Hjälpfunktionen `square` kan ersättas av en lokal `val`-deklARATION som sparar värdet av det rekursive anropet.

```
fun fastexpo(x,0) = 1.0
  | fastexpo(x,n) =
    let
      val xn2 = fastexpo(x, n div 2)
    in
      xn2 * xn2 *
      (if n mod 2 = 0 then 1.0 else x)
    end
```

• `fastexpo(x, n div 2)` räknas bara ut en gång fast dess värde används två gånger.

PK 2008/09 moment 5

Sida 30

Uppdaterad 2008-10-15

Minns ni countChar2

```
(* countCharAux2(s,c,pos)
Type: string*char*int->int
Pre: 0<=pos<=size s
Post: Antalet förekomster av c i s fr.o.m. position pos.
Ex.: countCharAux2("Hej, du glade","#d",7)=1
      countCharAux2("Hej, du glade","#d",3)=2 *)
(* Variant: size s - pos *)
fun countCharAux2(s,c,pos) =
  if pos >= size s then
    0
  else if String.sub(s,pos)=c then
    countCharAux2(s,c,pos+1)+1
  else
    countCharAux2(s,c,pos+1);
(* countChar2(s,c)
Type: string*char->int
Pre: (ingen)
Post: Antalet förekomster av c i s
Ex.: countChar2("Hej, du glade","#d")=2
      countChar2("Hej, du glade","#q")=0 *)
fun countChar2(s,c) = countCharAux2(s,c,0);
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 31

Uppdaterad 2008-10-15

En annan användning av lokala deklARATIONER

```
fun countChar2(s,c) =
  let
    val ss = size s;
    (* countCharAux2(s,c,pos) ..... *)
    fun countCharAux2(pos) =
      if pos >= ss then
        0
      else if String.sub(s,pos)=c then
        countCharAux2(pos+1)+1
      else
        countCharAux2(pos+1)
  in
    countCharAux2(0)
  end
```

- size s räknas bara ut en gång.
- countCharAux2 kan inte användas utanför countChar2
- s, c och ss behöver inte ges som argument till countCharAux2 (de är fria i countCharAux2).

PK 2008/09 moment 5

Sida 32

Uppdaterad 2008-10-15

Matchning i deklARATIONER

I en val-deklARATION är identifierarnamnet *egentligen* ett mönster!

```
- val (x,y) = (1,2);
> val x = 1 : int
   val y = 2 : int
```

I detta fall *måste* uttrycket matcha mönstret, annars exekveringsfel!

I en lokal deklARATION kan matchning användas för att ta fram delarna av ett sammansatt funktionsvärde:

```
fun qaddSimp(x,y) =
  let
    val (p,q) = qadd(x,y);
    val gcdpq = gcd(p,q)
  in
    (p div gcdpq,q div gcdpq)
  end
```

(qadd var en exempelfunktion som adderade rationella tal.)

PK 2008/09 moment 5

Sida 33

Uppdaterad 2008-10-15

Funktionsdefinitioner är syntaktiskt socker!

Funktionsdefinitioner är funktionsabstraktion+definitionsabstraktion. Detta kan man göra tydligt genom att göra funktionsabstraktionen med *fn* och definitionsabstraktionen med *val*!

```
val rec addUpTo = fn 0 => 0
                  | n => addUpTo(n-1)+n;
```

Detta är precis detsamma som:

```
fun addUpTo 0 = 0
  | addUpTo n = addUpTo(n-1)+n;
```

nyckelordet *rec* tillåter att man använder det bundna namnet (*addUpTo*) i sin egen definition – normalt är det inte tillåtet eftersom namn måste bindas innan de används.

(Även nyckelordet *rec* är syntaktiskt socker, men att visa hur man kan ersätta det med annan ML-kod är mycket komplicerat.)

PK 2008/09 moment 5

Sida 34

Uppdaterad 2008-10-15

Lokala deklARATIONER är syntaktiskt socker!

```
let
  val v1 = uttryck1
  val v2 = uttryck2
in
  uttryck
end
```

Är *exakt samma sak* som

```
(fn v1 => (fn v2 => uttryck) uttryck2) uttryck1
```

PK 2008/09 moment 5

Sida 35

Uppdaterad 2008-10-15